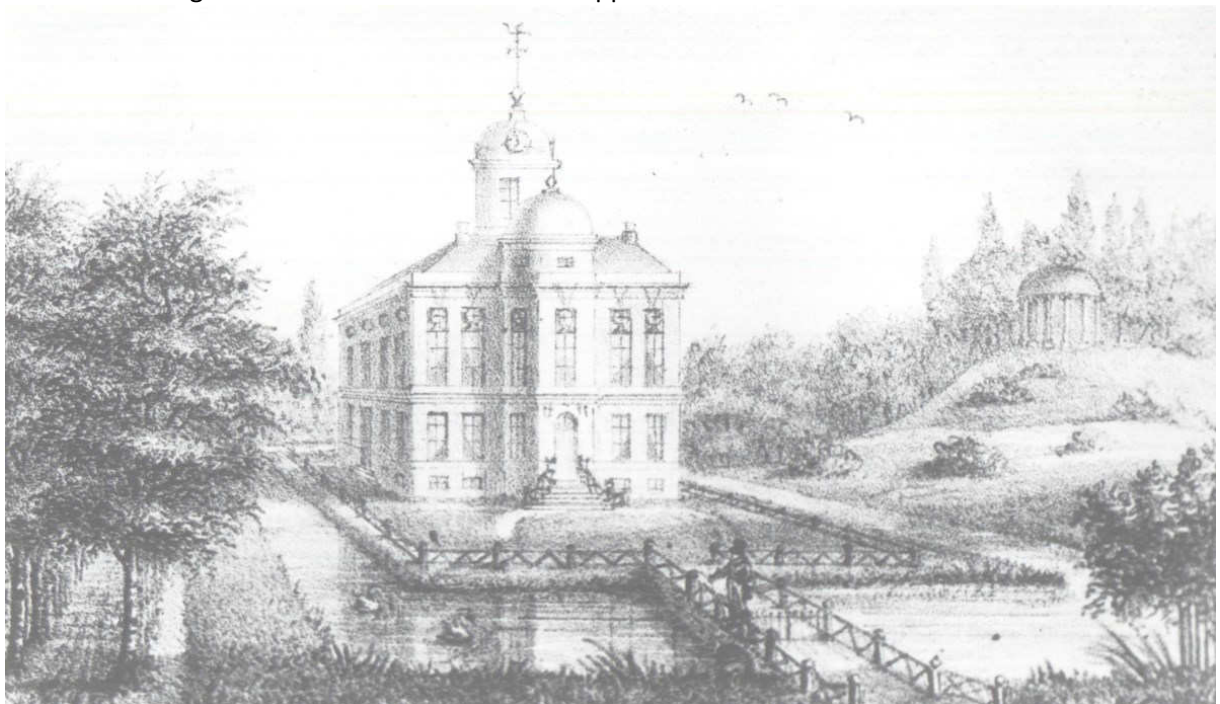

GESCHIEDENIS VAN KASTEEL HOF TER SAKSEN

In de Middeleeuwen stond het landgoed ter Saksen bekend als Het Schaek. Doorheen de tijd zou dit verder evolueren van goed Schaekx (1447) naar Saecks (1590) tot uiteindelijk ter Saks(en) (1720). Hof ter Saksen was een pachtgoed met een dubbele bestemming, namelijk een landbouwuitbating en een herberg. Omwille van de gunstige ligging naast de oude heerweg van Antwerpen naar Gent deden vele reizigers de locatie aan als rust- en stopplaats.

Ter Saksen vormde een heerlijkheid van het Land van Beveren. De oudst gekende eigenaar van het goed was een zekere jonkvrouw Margareta Noethaecx (1365), dochter van ridder Diederik Noethaecx, grafelijke raadsheer en meier van Destelbergen. Nadien kwam het leengoed in het bezit van de familie Vijd, beter bekend als opdrachtgevers van het Lam Godsretabel (1432) en bouwheren van het kasteel Cortewalle.

Met de komst van landvoogd Alexander Farnese (1585) kwamen verschillende Spanjaarden zich vestigen in het Land van Waas. Zo ook Gregorio del Plano (†1604), superintendant en dijkgraaf-generaal, die als heer van Hof ter Welle reeds een riante kasteelwoning in Beveren betrok. Hij kocht het goed ter Saksen in 1594 en gedurende vier volgende generaties bleef het kasteeldomein in familiebezit. Uiteindelijk verkocht een nazaat het goed aan Pieter-Franciscus Piers, burgemeester van Beveren, die het een dertigtal jaren later op zijn beurt overliet aan Matthias van der Burcht (1699). In 1781 kwam het landgoed in handen van Jan-Baptist Vermessen (†1815), hoofdschepen van het Land van Waas, die de oude gebouwen en het neerhof liet afbreken om te vervangen door een huys van plaisance in neoclassicistische stijl. De bouw van het nieuwe kasteel vond plaats in de jaren 1804-1805. Kort daarna werd begonnen met de bouw van de prachtige orangerie en pachthoeve (1812). Later werd het goed bewoond door de familie de Schoutheete de Tervarent.

De laatste private eigenaar van Hof ter Saksen was de rijke Sint-Niklase industrieel Edmond Meert (1879-1961). In 1920 kocht hij het domein aan als tweede verblijfplaats. Textielfabrikant Meert bewoonde het kasteel slechts gedurende korte tijd, tussen 1954 en 1961, en liet de hoeve ombouwen tot zijn nieuwe residentie. De familie Meert gaf Hof ter Saksen een stukje van zijn vroegere grandeur terug, maar na het overlijden van Edmond in 1961 verviel het kasteel tot een bouwvallige ruïne. Dit was te wijten aan de verwaarlozing door zijn erfgenamen, die het kasteel en het domein achteloos lieten verloederen.

Na een lange en moeilijke aankoopprocedure werd het kasteel Hof ter Saksen, met het omliggende landschapspark en cultuurgronden, op 11 juni 1982 overgedragen aan de gemeente Beveren. Het domein werd ingericht als een gemeentelijk parkgebied en arboretum en ook de gemeentelijke groendienst vond onderdak op het terrein. Per Koninklijk Besluit van 7 februari 1980 is Hof ter Saksen beschermd als monument en landschap.

Tot op heden is nog niet bekend welke bestemming het recent gerestaureerde kasteel (2004-2007) uiteindelijk zal toegewezen krijgen. Een horeca-uitbating is een mogelijkheid, maar het kasteel biedt ook tal van mogelijkheden voor tentoonstellingen en natuureducatieve projecten.

EEN GRONDIGE FACELIFT [2004-2007]

Door de langdurige leegstand en de ontmanteling van het interieur van Hof ter Saksen kwam de stabiliteit van het kasteel ernstig in gevaar. Lange tijd dreigde het gebouw letterlijk in te storten. Na de doortocht van een hevige storm in 1986 zakte een groot deel van het dak in. Sindsdien werd het kasteel blootgesteld aan de destructieve invloed van de weerelementen die het eens zo prachtige gebouw herleidden tot een bouwvallige ruïne. Na enkele alarmerende rapporten over de bouwfysische toestand werd besloten om het kasteel in zijn vroegere glorie te herstellen. Bij de start van de renovatiewerken in 2004 werd een volledig nieuwe inwendige draagstructuur aangebracht waarin de instortende gevels verankerd werden en waarmee de nieuwe dakconstructie opgevangen moest worden.

Tussen september 2004 en juli 2007 werd onafgebroken gewerkt aan de buitenrestauratie van het kasteel Hof ter Saksen. De plannen voor de restauratie werden opgemaakt door architect Ronny Verspreuwen en uitgevoerd door aannemer Building N.V. De totale kostprijs van de restauratie liep op tot 2.063.014 euro, waarvan de gemeente Beveren, als opdrachtgever van de verbouwwerken, een bedrag van 679.133 euro betaalde. Het resterende bedrag werd opgevangen met subsidies van de Vlaamse gemeenschap (Dienst Monumenten en Landschappen) en de Provincie Oost-Vlaanderen. De binnenrenovatie van het kasteel is op heden nog niet aangevat. Nutsleidingen zoals gas-, elektriciteits- en waterleidingen zijn voor het ogenblik niet aanwezig.

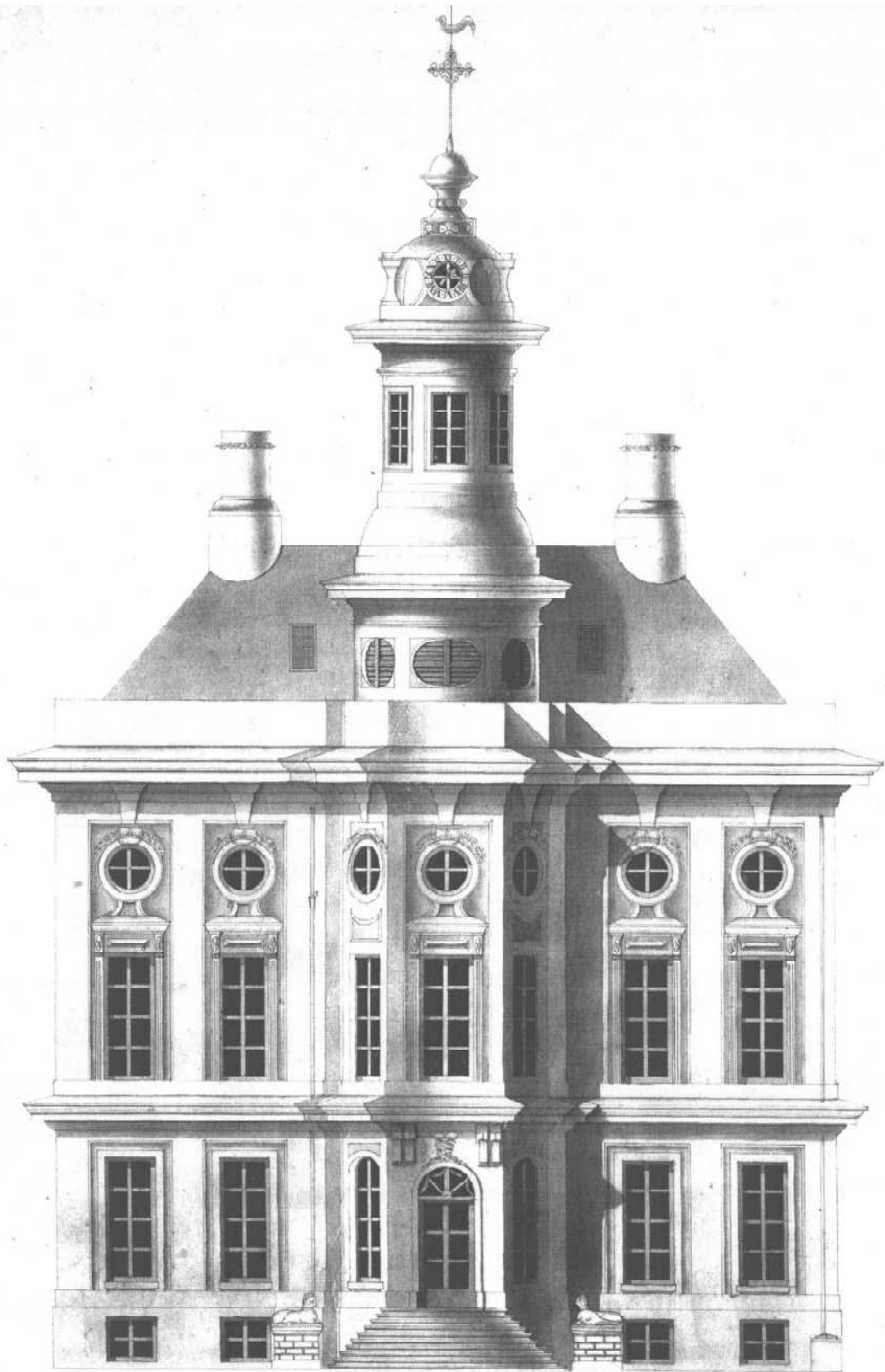

Momenteel bekijkt de gemeente Beveren samen met privé-investeerdere de mogelijkheden om het kasteel een nieuwe publieke of private bestemming te geven.

Bij de recente restauratiewerkzaamheden werd de welig tierende beplanting rondom het kasteel volledig verwijderd, zodat het prachtige silhouet van het kasteel opnieuw zichtbaar werd.

Het is niet toevallig dat de toren aan de westzijde van het kasteel even hoog is als de Sint-Jacobuskerk van Haasdonk, namelijk 36 meter. De notoire vrijmetselaar en antiklerikaal Jan-Baptiste Versmessen (1743-1815) wilde hiermee indruk maken op de katholieke geloofsgemeenschap. De 'provocatieve' lantaarntoren telt zes rechthoekige ramen en is afgedekt door een koepel met vier uurwerkplaten. Bouwheer Versmessen liet deze tijdsinstrumenten aanbrengen opdat de mensen in de buurt zich niet langer meer zouden richten tot de kerktoren van Haasdonk om het juiste tijdstip te achterhalen. Het kasteel werd ook gebruikt als vrijmetselaarsloge. Zeer ongewoon is ook het feit dat de hoogste toren zich achteraan het kasteel bevindt en de kleinste toren aan de voorzijde.

Hof ter Saksen is gebouwd in neoclassicistische stijl (in Fr. Lodewijk XVI-stijl). Deze architecturale stroming beleefde zijn hoogtepunt tussen ca. 1780 en 1840 en stond voor een terugkeer naar de idealen van de oude Griekse en Romeinse bouwkunst. De meeste gevelelementen zijn opgebouwd uit zuiver geometrische vormen zoals de rechthoek, ovaal en cirkel. Zo worden de rechthoekige ramen op de eerste verdieping geflankeerd door klassieke zuilen of pilasters en bekroond met een klassiek geïnspireerd hoofdstel. De oculusvormige ramen van de bovenverdieping zijn afgewerkt met sierlijke guirlandes. Op de hoeken van het balkon (noordgevel) zijn bovendien twee Griekse siervazen aanwezig. De architectuur en decoratie van Hof ter Saksen toont sterke overeenkomsten met monumenten van de Franse architecten Ange-Jacques Gabriël (1698-1782) en François-Joseph Bélanger (1744-1818).

Westen.

Geveltekening van de WESTGEVEL

Oostgevel

Kasteelbewoner Antoine Versmessen (1777-1837) gebruikte de perifere ligging van Hof ter Saksen om de burgemeesterssjerp van Haasdonk in de wacht te slepen. Achter kasteel Hof ter Saksen liep de Beverse beek, een natuurlijke waterloop die de grens vormde tussen Beveren en Haasdonk. Op grond van zijn bezit in Haasdonk (het westelijk deel van het kasteeldomein) en dankzij zijn invloedrijke contacten met orangisten in het Waasland wist de gewiekste en ambitieuze Versmessen koning Willem I te overtuigen om hem te benoemen tot burgemeester van Haasdonk (1824-1830).

Noordgevel

het kasteel van Hof ter Saksen tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) door de Duitse bezetters zwaar beschadigd werd? Na de inbeslagname van het domein werden Duitse officieren in het kasteel ondergebracht. Het domein van Hof ter Saksen maakte in de oorlogsjaren deel uit van een strategische spoorlijn die vertrok van op de Rapenberg (Bazel) langs de Heihoek (Kruibeke) en Haasdonk tot Hof ter Saksen. Via de spoorlijn werden allerlei goederen, materiaal en munitie aangevoerd. Tijdens de Duitse bezetting van Beveren werden langs de Bosstraat ook twaalf hangars gebouwd voor de berging van allerlei oorlogsmateriaal. Hof ter Saksen speelde een belangrijke rol als logistiek hoofdkwartier voor de Duitse soldaten in bezet België.

In 1987 stortte een gedeelte van de noordgevel in. Deze gevel, gekenmerkt door een uitstekend balkon, werd rechtgehouden door een stalen buitenconstructie. Met de restauratie in 2004 werd de buitenkant van het gebouw grondig gerenoveerd en compleet wind- en waterdicht gemaakt. Vanaf de eerste verdieping werd de noordgevel opnieuw ingemetseld, bepleisterd en geschilderd. Het dak werd vervangen en alle verdiepingen werden genivelleerd.

Het kasteel van Hof ter Saksen werd tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) door de Duitse bezetters zwaar beschadigd. Na de inbeslagname van het domein werden Duitse officieren in het kasteel ondergebracht. Het domein van Hof ter Saksen maakte in de oorlogsjaren deel uit van een strategische spoorlijn die vertrok van op de Rapenberg (Bazel) langs de Heihoek (Kruibeke) en Haasdonk tot Hof ter Saksen. Via de spoorlijn werden allerlei goederen, materiaal en munitie aangevoerd. Tijdens de Duitse bezetting van Beveren werden langs de Bosstraat ook twaalf hangars gebouwd voor de berging van allerlei oorlogsmateriaal. Hof ter Saksen speelde een belangrijke rol als logistiek hoofdkwartier voor de Duitse soldaten in bezet België.

Zuidgevel

Op een lithografie uit 1825 is het kasteel van Hof ter Saksen te bewonderen in een Engelse landschapstuin. Aan de linkerkant situeert zich een lange dreef, aan beide zijden geflankeerd door een rij prachtige bomen. Deze oude beukendreef is ook vandaag nog duidelijk zichtbaar in het landschap. Rechts van het kasteel bevindt zich, op een kunstmatige heuvel, een zeer fraaie, neoclassicistische 'temple de l'amour', een romantisch prieeltje dat doet denken aan de Tempel der Liefde in het park van Versailles.

Aan de zuidelijke gevel van het kasteel Hof ter Saksen was vroeger een dienstingang verbonden. Hierlangs kon het inwonende dienstpersoneel 'ongezien' en 'onopvallend' het kasteel betreden zonder iemand te storen. Het gebruik van deze entree voor lagere bedienden wordt weerspiegeld in de sobere afwerking van de zuidelijke façade, die zichtbaar minder rijk versierd is met ornamenten, nissen of guirlandes dan de voorgevel of andere zijden van het kasteel.